De Vliegenmepper

Jaargang 35, nummer 2 november 2026

Uitgave van de **Sectie Diptera** (vliegen en muggen)
van de Nederlandse Entomologische Vereniging

INHOUD

3 **Voorwoord voorzitter** – *Wil van den Hoven*

4 **Pelecocera tricincta (Diptera, Syrphidae) gekweekt uit Rhizopogon (Boletales, Rhizopogonaceae)** - *André P.W van Eck*

10 **De kale fopwesp Chrysotoxum lessonae Meigen, 1822 in Nederland en het onderscheid met de zustersoort Chrysotoxum intermedium Giglio-Tos, 1890 in Europa** - *Bert Oving*

15 **Aanvulling op Oving, B. 2026. Top-100 voedselplanten voor volwassen zweefvliegen – De Vliegenmepper 35 (1): 5-18** - *Bert Oving*

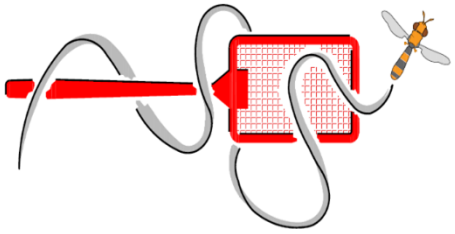
16 **Een verborgen leven in het bladstrooisel: veldwaarnemingen van Kirbya moerens (Diptera, Tachinidae)** - *Petra Fleurbaaij*

21 **Bloembezoekende Diptera op Kerspruim (Prunus cerasifera) in het Scheveningse Doornpark** – *Alexander Deelman*

23 **Vliegenpost, een verzendtip** - *André Schulten*

24 **Veel Stadsreuzen in een wespennest** – *Lucien Calle*

Foto voorzijde: Vrouwtje Kale fopwesp *Chrysotoxum lessonae* © Bert Oving

De Vliegenmepper
Jaargang 35 nr. 2, november 2026
ISSN-nummer: 1338-3178

De Vliegenmepper is een uitgave van de Sectie Diptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging (www.nev.nl) en verschijnt een of twee keer per jaar.
Deze en oude afleveringen kunnen gedownload worden via https://www.nev.nl/diptera/secties/vliegen-en-mig-gen/

Sectie Diptera
De sectie heeft als doel het bevorderen van de studie van de Diptera in het Nederlandse taalgebied. Hierin vervult De Vliegenmepper een belangrijke functie.

Bestuur
Voorzitter:
Wil van den Hoven w.v.d.hoven3@ziggo.nl
Secretaris:
Leendert Jan van der Ent ljvanderent@planet.nl
Penningmeester:
Ruud van der Weele rvanderweele@gmail.com
Redactie:
Niels-Jan Dek nielsyese@gmail.com
André Schulten a_jm_schulten@hotmail.com

Lidmaatschap
Iedereen, ook niet-NEV-leden, kan lid worden van de Sectie Diptera, opgave bij de secretaris.
Alle leden van de sectie krijgen automatisch de Vliegenmepper toegestuurd, evenals de aankondigingen van activiteiten van de sectie.

Contributie
Deze bedraagt **€10,00** per jaar
t.n.v. Ruud vd Weele (The Netherlands)
ING-Bank, IBAN: NL94INGB0754847187. BIC: INGBNL2A
Onder vermelding van: contributie Sectie Diptera 2025.

Aanwijzingen voor de auteurs
Kopij indien digitaal aangeleverd **als platte tekst** of **niet opgemaakt** Word document. Eventueel kan een voorbeeld met de gewenste opmaak toegevoegd worden.
Voor het voorjaarsnummer dient de kopij voor 1 april ingeleverd te zijn en voor het najaarsnummer voor 1 oktober. Afbeeldingen als separaat bestand aanleveren in drukkwaliteit (minimaal 300 dpi).
De Vliegenmepper wordt internationaal gelezen. Indien een auteur een Engelstalige samenvatting bij het artikel wenst dient hij/zij deze zelf aan te leveren.

Voorwoord Voorzitter

Beste leden,

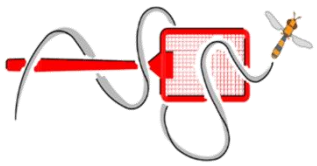
Bij deze de 2de Vliegenmepper van dit jaar en tevens de laatste die door André Schulten als vanouds weer fraai vormgegeven is. Andre heeft aangegeven deze taak te willen overdragen. Gelukkig hebben zich inmiddels leden aangemeld om deze taak over te nemen, zodat we ook in de toekomst op ons 'lijfblad' kunnen rekenen. Ik wil bij deze Andre namens de Sectie heel hartelijk bedanken voor zijn inzet bij de talloze Vliegenmeppers die we in de afgelopen jaren mochten ontvangen.

Ik realiseer me dat dit ook mijn laatste voorwoord is als voorzitter. Als al eerder aangegeven zal ik volgend jaar tijdens de ledenvergadering mijn voorzitterschap opzeggen. Dat is niet omdat ik de Sectie geen warm hart toedraag, integendeel, ik blijf uiteraard lid en ga enthousiast door met diptera onderzoek en blijf me verwonderen over haar biologie en enorme diversiteit. Mijn beslissing is gelegen in mijn mening dat het voor de sectie gezond is om na een aantal jaren een nieuwe voorzitter aan te stellen die met nieuw elan het voorzitterschap en daarmee de richting van de Sectie voor de komende jaren op zich neemt. Uiteraard zou ik mijn functie veel liever overdragen dan opzeggen. Maar helaas, tot op heden heeft geen van de leden zich aangemeld maar dat kan nog goed komen. Dus neem contact op met het bestuur als je interesse of vragen hebt over de invulling van het voorzitterschap.

En zo gaan we weer de herfst en winter in. De seizoenen lijken ieder jaar zich sneller af te wisselen (of heeft dat met ouder worden te maken?) Weinig Diptera- activiteiten in het veld maar daardoor wel alle tijd om mijn dozen met vliegen te determineren, verslagen te maken en natuurlijk om de Vliegenmepper te lezen.

Veel leesplezier

Wil van den Hoven

Pelecocera tricincta (Diptera, Syrphidae) gekweekt uit Rhizopogon (Boletales, Rhizopogonaceae)

André P.W. van Eck, Tilburg andrevaneck@freedom.nl

Bijlsprietje *Pelecocera tricincta* ©Karin Oving

Abstract

This article describes the first time *Pelecocera tricincta* (Diptera, Syrphidae) has been reared from the fungus *Rhizopogon luteolus*, a genus known as false truffles, in the Netherlands.

Inleiding

Enige jaren geleden alweer was ik zo gelukkig om in Cyprus een onbeschreven soort te vinden uit het zweefvliegengenus *Pelecocera* (bijlsprietjes). Naast het beschrijven van deze soort (Van Eck & Mengual (2021)), wil je natuurlijk ook wat meer te weten komen over de biologie ervan. Zoals de grote vraag die leefde in de wereld van de zweefvliegenkenners, waar zich de larven van soorten uit het geslacht *Pelecocera* gezocht moeten worden. Want dat was lange tijd een raadsel. Minutieus zochten sommigen naar antwoorden, op handen en knieën werden de bewegingen van de vliegjes gevolgd als ze afdaalden tussen het mos. Maar het ware antwoord bleef vooralsnog uit.

Tot er, vlak voor het afronden van het manuscript, een artikel uit Japan het daglicht zag waarin melding wordt gemaakt van larven gevonden en uitgekweekt in schijntruffels van het geslacht *Rhizopogon* Fr. (Fungi, Boletales, Rhizopogonaceae) (Okada et al 2021). Eureka! Een ware *rat-race* was het gevolg; volwassen mensen, man en vrouw, jong en oud, haastten zich om de eerste te zijn om in Europa *Pelecocera*-larven in *Rhizopogon* te vinden en uit te kweken. En met resultaat. Orengo-Green et al. (2024) en Ståhls (2024) publiceerden zeer recent over hun ontdekkingen, waarbij door Orengo-Green et al. tevens de tot dan toe onbeschreven larven werden beschreven.

Hierbij vermeld ik het eerste exemplaar van *Pelecocera tricincta* Meigen, 1822 gekweekt uit *Rhizopogon*, uit Nederland.

Werkwijze en resultaten

Op 18 september 2024 bezocht ik een gebied ten zuiden van Tilburg, waarvan ik het vermoeden had dat daar soorten van het geslacht *Pelecocera* voor zouden kunnen komen. Dat was niet helemaal op niets gebaseerd omdat ik in 2017 in de buurt al *Pelecocera tricincta* had gevonden. Bovendien wees Reinoud van den Broek me eind 2023 op deze plek ten zuiden van Tilburg, waar veel *Rhizopogon* te vinden is. Aangezien dit een afwisselend heideterrein is, leek het me wel de moeite waard eens te kijken of daar ook *Pelecocera*-soorten te vinden zouden zijn en, met wat geluk, diens larven. Hierbij werd inderdaad, slepend over struikhei/dophei/*Leontodon*-vegetatie tussen graspollen en kalere geplagde stukken met o.a. zonnedauw (*Drosera* sp.) *Pelecocera tricincta* aangetroffen (fig. 1 & 2). Tevens werd *P. tricincta* aangetroffen op de bloeiwijzen van *Leontodon saxatilis* Lam. Op 12 oktober 2024 bezocht ik hetzelfde terrein, nu op zoek naar *Rhizopogon*. Het had voldoende geregend de voorgaande weken, wat de trefkans aanzienlijk verhoogde.

Figuur 1. Pijpenstrootjesheide met grove den (*Pinus sylvestris* L.), vindplaats van *P. tricincta*. ©André van Eck

Figuur 2. Geplagde stukjes heide gelegen in dezelfde strook als figuur 1 laat zien. ©André van Eck

Veldwaarnemingen van *Pelecocera tricincta*:

1 ♂ & 1 ♀ Goirle, Rechte Heide, Halve Maan, 51.4894°N 5.0259°E, 18.ix.2024, gesleept, leg., det. & col. A. van Eck.

1 ♂ & 1 ♀ als copula, Goirle, Rechte Heide, Halve Maan, 51.4894°N 5.0259°E, op bloeiwijze van *Leontodon saxatilis*, 18.ix.2024, det. A. van Eck (fig. 3: niet verzameld).

1 ♂, Goirle, Rechte Heide, Halve Maan, 51.4894°N 5.0259°E, op bloeiwijze van *Leontodon saxatilis*, 18.ix.2024, det. A. van Eck (niet verzameld).

Figuur 3. Copula van *P. tricincta* op kleine leeuwentand (*Leontodon saxatilis* Lam.) ©André van Eck

Het resultaat was dat ik acht vruchtlichamen mee naar huis kon nemen (fig.4), gevonden nabij een bosrand en op open stukken heide, onder grove den (*Pinus sylvestris* L.). In het veld heb ik niet kunnen controleren of er larven in aanwezig konden zijn. Thuisgekomen heb ik deze vruchtlichamen elk afzonderlijk in een potje gedaan vergezeld van bodem van wc-papier en wat grond/mos en die potjes genummerd van 1 – 8 (fig. 5). Vervolgens heb ik de potjes in het fietsenhok gezet, deksel er losjes opgedraaid zodat enige ventilatie mogelijk bleef. Het fietsenhok is een afzonderlijk bouwsel van hout, waardoor het er wel droog is, maar onverwarmd.

Figuur 4. Vruchtlichaam van *Rhizopogon luteolus* op de vindplaats. ©André van Eck

Figuur 5. Acht potjes, genummerd op een rijtje met wat mos en wc-papier. ©André van Eck

De kweek samengevat:
Herkomst: Goirle, Halve Maan (coordinaten bij auteur bekend), verzameld op 12 oktober 2024.
Bron: *Rhizopogon luteolus* Fr. & Nordholm, 1817
Aantal verzameld: 8 *Rhizopogon*-vruchtlichamen.
Periode in buitentemperatuur, fietsenhok: t/m 12 maart 2025.
Controle vruchtlichamen op 12 maart 2025 levert 1 puparium op!

Deze puparium heb ik in mijn studiekamer in een petrischaaltje geplaatst, uit de zon, met bodem van vochtig gemaakt wc-papier en watten (fig. 6). Geen mos of ander materiaal uit de oorspronkelijke potjes erbij, dus vooralsnog zonder mijten/springstaarten. Om de een of twee dagen werden de watten een heel klein beetje vochtig gemaakt zonder de pop te raken. Puparium zat aan buitenzijde van het vruchtlichaam aan het wc-papier, duidelijk was te zien waar de larve het vruchtlichaam uitgekropen was, want er was een klein gaatje zichtbaar in de cuticula van het vruchtlichaam.

Figuur 6. Petrischaaltje met daarin de vers uitgeslopen vlieg en de lege huls van de cocon. ©André van Eck

Natuurlijk, ondanks dat de studiekamer niet verwarmd werd, heeft het stabiele binnenklimaat invloed op de ontwikkeling van de vlieg en is het bijna onvermijdelijk dat deze wat vroeger in het jaar uitsluipt dan van nature het geval zou zijn.

Uitgeslopen: 17 april 2025. Vlieg heeft zich helaas niet mooi ontvouwd. Vleugels niet en achterlijf niet. Ik heb de vlieg tot 20 april laten staan maar deze vertoonde geen verandering (fig. 7) Uiteindelijk heb ik de vlieg gedood met ethylacetaat, opgeprikt en gedetermineerd.
Soort: ♀ *Pelecocera tricincta* Meigen, 1822. Leg., det. & col. A. van Eck

Figuur 7. Het vrouwtje *Pelecocera tricincta*, dat helaas niet volledig ontwikkeld is. ©André van Eck

Over *Rhizopogon*

Rhizopogon is een genus behorend tot de zogenoemde schijntruffels. Wereldwijd komen zo'n honderd soorten voor, voornamelijk in het Holarctisch gebied, waarvan 21 soorten in Europa (Martin 1996, Martín & García 2009, Sulzbacher et al 2016). In Nederland komen een viertal soorten voor, waarvan *R. luteolus* Fr. & Nordholm, 1817 veruit de meest voorkomende soort is (bron: waarneming.nl, geraadpleegd op 20 augustus 2026). *Rhizopogon* komt voor in relatie met boomsoorten van de familie Pinaceae (*Pinus*, e.a.), een zogenoemde ectomycorrhizasymbiont, doorgaans op voedselarme, zure zandgronden met een schrale vegetatie zonder strooisellaag.

Discussie

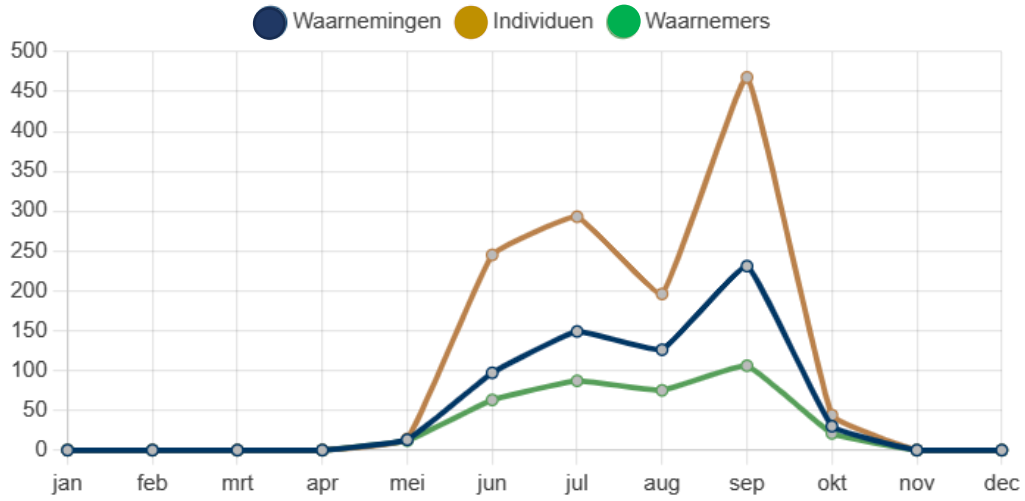
Het is bijzonder om te constateren dat meerdere soorten van het geslacht *Pelecocera* als gastheer *Rhizopogon* (en in Nederland vooral *R. luteolus*) verkiezen. Speight (2026) wijdt hierover ook al uit in de inleidende tekst bij het genus *Pelecocera*. Binnen de familie van de zweefvliegen kenden we tot voor kort slechts een handvol soorten *Cheilosia* (gitjes) als mycofaag. Daarbij zien we dat deze *Cheilosia*'s paddenstoelen van diverse families en genera verkiezen, zoals alleen al *Cheilosia scutellata* (Fallén, 1817) laat zien (Speight 2026). Binnen het grote geslacht *Cheilosia* (in Europa tot nu toe 126 soorten (Bot, 2026)), gaat het slechts om iets meer dan een handvol mycofage soorten. Bij *Pelecocera*-soorten bestaat nu het vermoeden dat ze allemaal mycofaag zijn. De vraag is natuurlijk of ze ook allemaal strikt gebonden zijn aan het voorkomen van *Rhizopogon*, of dat de larven ook in andere paddenstoelen aangetroffen zouden kunnen worden.
Zoals ook wel blijkt uit onderstaande kweekresultaten, kunnen meerdere soorten *Pelecocera* op dezelfde vindplaats aangetroffen worden, maar ook in dezelfde vliegperiode als de volwassen vlieg aangetroffen worden. In Nederland hebben *P. tricincta* en *P. lusitanica* overlappende vliegtijden, met name in het najaar (Reemer et al. 2009).

Stahls (2024) kweekte in Finland *P. tricincta* en *P. caledonica* uit *R. luteolus*., verzameld van dezelfde locatie en in dezelfde periode.
Orengo-Green et al. (2024) beschrijft de larven van *P. tricincta* en *P. lugubris* Perris, 1839 die verzameld waren uit vruchtlichamen van *R. luteolus*. Deze larven waren afkomstig uit Denemarken, eveneens van dezelfde locatie en periode.
Okada et al (2021) kweekte *P. japonicus* Shiraki, 1956 uit *Rhizopogon roseolus* (Corda) Th. Fr., Svensk, 1909 en uit *R. luteolus*. *R. roseolus* komt niet in Nederland voor.

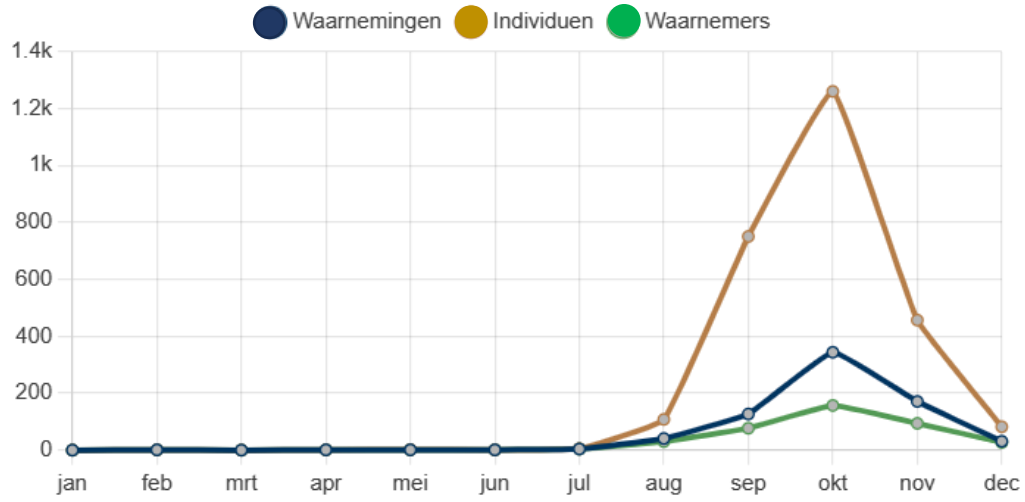
Hier past een korte opmerking over *P. lugubris*. Orengo-Green, en anderen, beschouwen dit als de correcte naam voor de soort die we tot nu toe kenden onder de naam *P. lusitanica* (Mik, 1898). *P. lugubris* is echter tot heden enkel met zekerheid vastgesteld in het departement Landes in Frankrijk (Speight 2026). Voor de soort die in Nederland gevonden wordt dient vooralsnog *P. lusitanica* aangehouden te worden. Dit geldt ook voor de soort die in Orengo-Green et al. *P. lugubris* genoemd wordt, verzameld in Denemarken. Ik zal hier echter niet verder

uitweiden over deze taxonomische discussie. Daarvoor verwijs ik graag naar Speight (2026).

In Nederland kent *P. tricincta* twee elkaar overlappende generaties, vanaf mei tot eind oktober (Reemer et al 2009; waarneming.nl geraadpleegd op 21 augustus 2026; fig. 8). In mei is – voor het menselijk oog althans – geen *Rhizopogon* meer te bekennen. Is er nog een andere gastheer mogelijk? Of weet de vlieg haar gastheer desondanks te traceren? De zomergeneratie vliegt in Nederland deels in een periode waarin *R. luteolus* maar zelden visueel wordt waargenomen. Dat neemt weer toe vanaf begin september, met een piek in oktober (waarneming.nl geraadpleegd op 21 augustus 2026; fig 9.). in september en oktober is er ook de hoogste piek te zien in de activiteit van *P. tricincta*.

Figuur 8. Goedgekeurde waarnemingen van *Pelecocera tricincta* in Nederland, cumulatief over de jaren 2011-2026, uitgezet per maand. Bron: https://waarneming.nl/species/7993/statistics/

Figuur 9. Goedgekeurde waarnemingen van *Rhizopogon luteolus* in Nederland, cumulatief over de jaren 2011-2026, uitgezet per maand. Bron: https://waarneming.nl/species/14939/statistics/

Dankwoord

Met dank aan terreinbeheerder van Brabants Landschap voor de mondelinge toestemming ter plekke om dit onderzoekje te mogen uitvoeren. Reinoud van den Broek wees me op deze vindplaats van *Rhizopogon* en mijn vriendin Marjolein Oosthoek vergezelde mij bij de zoektocht naar de vruchtlichamen.

Literatuur

Bot S. 2026. An illustrated key to the *Cheilosia* Meigen, 1822 (Diptera, Syrphidae) of Europe. Journaal van Syrphidae 5 (2): 1–70. https://doi.org/10.55710/1/POGV5489

Martín M.P. 1996. The genus *Rhizopogon* in Europe. *Edicions Especials Societat Catalana de Micologia* 5: 1–171

Martín M.P. & García M.A. 2009. How many species in the *Rhizopogon roseolus* group? *Mycotaxon* 109: 111–128.

Okada H., Sueyoshi M. & Suetsugu K. 2021. Consumption of the ectomycorrhizal fungi *Rhizopogon roseolus* and *R. luteolus* by *Chamaesyrphus japonicus* (Diptera: Syrphidae). *Entomological Science* 24 (2): 123-126. https://doi.org/10.1111/ens.12460

Orengo-Green J.J., Marcos-García M-Á., Carstensen L.B. & Ricarte A. 2024. First Morpho-Functional Assessment of Immature Stages of *Pelecocera* Species (Diptera: Syrphidae) Feeding on False Truffles. *Insects* 15 (3). https://doi.org/10.3390/insects15030191

Reemer M., Renema W., Van Steenis W., Zeegers T., Barendregt, A., Smit J.T., Van Veen M.P., Van Steenis J. & Van der Leij L.J.J.M. 2009. De Nederlandse Zweefvliegen (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Fauna 8, 442pp. NNMN/KNNV/EIS Nederland.

Speight M.C.D. 2026. Species accounts of European Syrphidae, 2025. Syrph the Net, the database of European Syrphidae (Diptera), vol. 122, 363 pp., Syrph the Net publications, Dublin.

Ståhls G. 2024. *Pelecocera* (*Pelecocera*) *tricincta* and *Pelecocera* (*Chamaesyrphus*) *caledonica* (Diptera, Syrphidae) reared from *Rhizopogon* fungal host in Finland. *Biodiversity Data Journal* 12: e118563. https://doi.org/10.3897/BDJ.12.e118563

Sulzbacher M.A., Grebenc T., García M.Á., Silva B.D., Silveria A., Antoniolli Z.I., Marinho P., Münzenberger B., Telleria M.T., Baseia I.G. & Martín M.P. 2016. Molecular and morphological analyses confirm *Rhizopogon verii* as a widely distributed ectomycorrhizal false truffle in Europe, and its presence in South America. Mycorrhiza 26, 377–388. https://doi.org/10.1007/s00572-015-0678-8

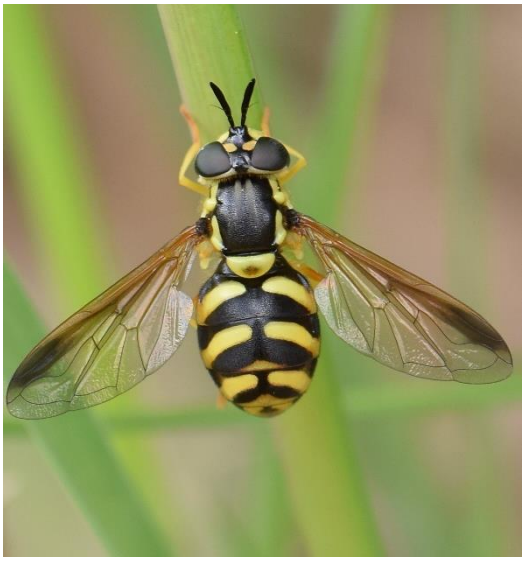
Van Eck A. & Mengual X. 2021. Review of the genus *Pelecocera* Meigen, 1822 (Diptera, Syrphidae) in the Palearctic with the description of a new species from Cyprus. *Contributions to Entomology* [Entomologische Beiträge] 71: 321–343. https://doi.org/10.21248/contrib.entomol.71.2.321-343

De kale fopwesp *Chrysotoxum lessonae* Meigen, 1822 in Nederland en het onderscheid met de zustersoort *Chrysotoxum intermedium* Giglio-Tos, 1890 in Europa

Bert Oving

kale fopwesp C. lessonae ©Bert Oving

C. intermedium ©Bert Oving

Inleiding

De kale fopwesp *Chrysotoxum lessonae* werd lange tijd beschouwd als een uiterst zeldzame dwaalgast in Nederland en werd bovendien vaak verward met *C. intermedium*. Sinds 2022 is de soort echter jaarlijks waargenomen. Met zeventien meldingen in 2025, waaronder acht nieuwe vindplaatsen, kan voorzichtig worden geconcludeerd dat *C. lessonae* mogelijk een blijvende plaats in de Nederlandse fauna inneemt. In dit artikel worden de recente ontwikkelingen in het voorkomen van *C. lessonae* in Nederland besproken. *C. lessonae* en de zustersoort *C. intermedium* worden op Europees niveau met elkaar vergeleken op basis van verspreiding, habitatkeuze, vliegtijd en bloembezoek. Op basis van veldwaarnemingen en analyse van gevalideerd fotomateriaal worden onderscheidende kenmerken gepresenteerd.

Methode

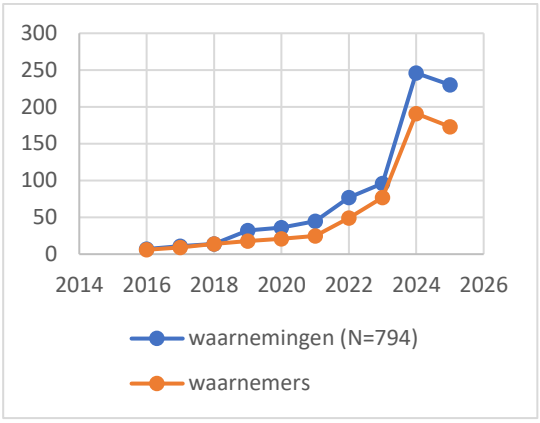
Vanwege de verwarring rondom de naamgeving van *C. lessonae* en *C. intermedium* is afgezien van het gebruik van oudere literatuurgegevens. De gegevens voor dit artikel zijn vrijwel geheel ontleend aan Waarneming.nl en Observation.org en in beperkte mate aan Waarnemingen.be (Observation.org, Stichting Observation International en lokale partners) bewerkt en aangevuld met eigen waarnemingen.

Voorkomen in Nederland

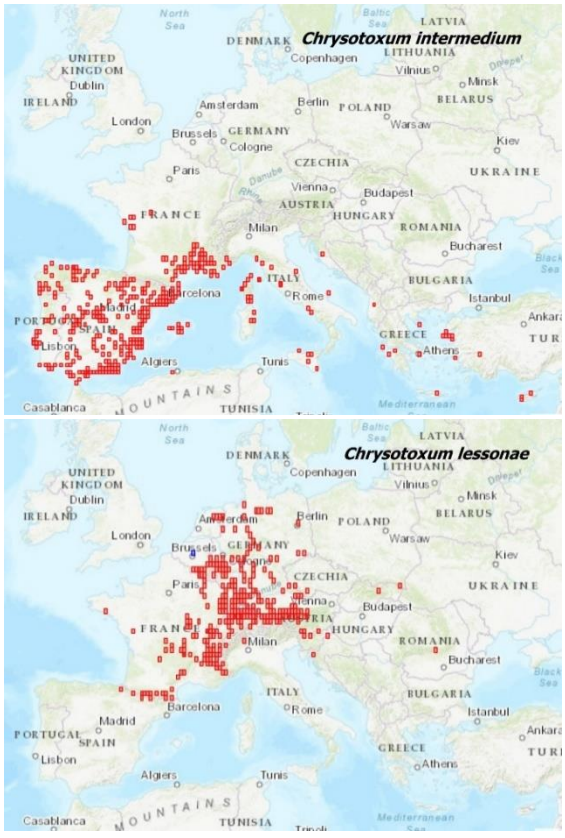
Uit Nederland zijn tien soorten fopwespen (*Chrysotoxum*) bekend. Drie daarvan – de variabele fopwesp *C. elegans*, de bergfopwesp *C. fasciolatum* en de kale fopwesp *C. lessonae* – worden beschouwd als dwaalgast. Dit betreft soorten waarvan geen aaneengesloten reeks waarnemingen over een periode van tien jaar bekend is, of waarvan anderszins aannemelijk is dat zij zich niet regelmatig in Nederland voortplanten.

Voor *C. lessonae* gold lange tijd dat de soort slechts bekend was van één Nederlandse vondst (Smit et al. 2001, Reemer et al. 2024). Deze dateert van 16 juni 1991 op de Sint-

Pietersberg en werd destijds gedetermineerd als *C. intermedium*. Na een afwezigheid van dertig jaar werd op 17 juli 2022 een mannetje verzameld in boswachterij Schoonloo (Drenthe) door Lizette van Buren-Wolf en opgenomen in haar collectie. Sindsdien is *C. lessonae* jaarlijks waargenomen in Nederland, met een duidelijke toename van het aantal meldingen in 2025. In België zijn al langer jaarlijkse opgaven van *C. lessonae*, maar van een recente toename zoals in Nederland is geen sprake. Vanaf 2016 bedraagt daar het aantal jaarlijkse meldingen rondom vijf, met een verdubbeling in 2019 en 2021. Binnen Europa is het aantal waarnemingen in 2024 en 2025 wel duidelijk toegenomen maar dit lijkt vooral een waarnemingseffect. Het aantal meldingen houdt namelijk gelijke tred met de groei van het aantal waarnemers (Figuur 1).

Figuur 1. Aantal waarnemingen van *C. lessonae* in Europa in de periode 2016 - 2025.
Bron: Observation.org, Stichting Observation International en lokale partners

Figuur 2. Verspreiding in Europa van *C. intermedium* en *C. lessonae*. Bron: Observation.org, Stichting Observation International en lokale partners

Van 24 exemplaren in Nederland is het geslacht bekend: 14 vrouwtjes tegenover 10 mannetjes. De meeste waarnemingen vallen in juli en augustus. De uiterste waarnemingsdata zijn 26 april en 2 november.
De vondst van *C. lessonae* in 1991 op de Sint-Pietersberg sluit goed aan bij de zuidelijk gelegen verspreiding in Europa, met nabijgelegen vindplaatsen in de Belgische Ardennen, de Eifel en de Moezelstreek. Des te opvallender is het dat recente Nederlandse waarnemingen, op een waarneming bij Oldenzaal na, allen afkomstig zijn uit Drenthe en Zuidoost-Friesland. Daarmee lijkt het verspreidingsgebied binnen Nederland na ruim dertig jaar circa 250 km noordwaarts te zijn verschoven.
In Nederland is *C. Lessonae* in uiteenlopende biotopen aangetroffen. De waarnemingen wijzen op een voorkeur voor droge, uitgestrekte bosgebieden, waarbij vooral wordt gefoerageerd langs paden, bosranden en open plekken. Daarnaast zijn exemplaren waargenomen op een camping, langs akkerranden en op een akker met ingezaaide planten. Incidenteel is de soort ook vastgesteld in matig voedselrijke loofbosjes en enkele malen in tuinen binnen de bebouwde kom.
De bekende vindplaats in boswachterij Schoonloo betreft een door bos omsloten heidegebied, waar *C. lessonae* foerageert op geelbloeiende composieten, zoals Gewoon biggenkruid (*Hypochaeris radicata)* en Vertakte leeuwentand (*Scorzoneroides*

autumnalis) en opmerkelijk genoeg niet is aangetroffen op Struikhei (*Calluna vulgaris*). Daarnaast zijn foeragerende vliegen gevonden op Peen (*Daucus carota)*, Munt (*Mentha spec*.), Tormentil (*Potentilla erecta*), Duifkruid (*Scabiosa columbaria)* en Late guldenroede (*Solidago gigantea*).

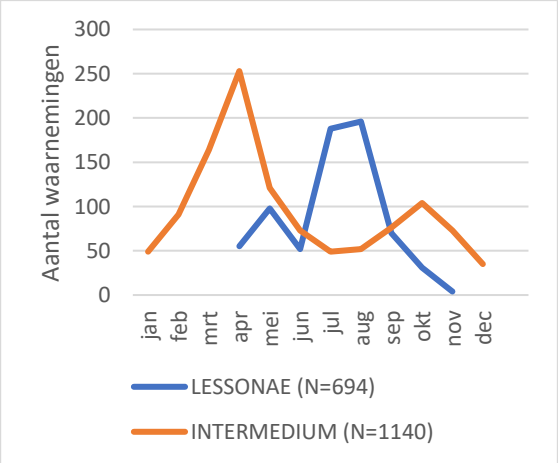
Vergelijking tussen C. lessonae en de zustersoort C. intermedium

-Verspreiding in Europa

C. intermedium werd beschouwd als een Zuid- en Midden-Europese soort waarvan de noordgrens van het verspreidingsgebied in de Eifel en de Elzas ligt (Smit et. al. , 2021). Gezien de huidige verspreiding is het aannemelijk dat de aangeduide noordgrens niet die van *C. intermedium* betreft maar van *C. lessonae* (Figuur 2). Bovendien is *C. lessonae* recent gemeld in Noord-Duitsland, onder meer in de omgeving van Hamburg en Bremerhaven, en zelfs in Denemarken in de regio's Midtjylland en Hovedstaden (https://www.naturbasen.dk.). De vindplaatsen in Denemarken liggen meer dan 350 km ten noorden van de Nederlandse locaties. Hoewel een waarnemingseffect niet kan worden uitgesloten, wijst het patroon mogelijk op een daadwerkelijke uitbreiding van het verspreidingsgebied in noordelijke richting.
In zuidelijke richting komt *C. Lessonae* veel voor in Zuid-Duitsland en Oost-Frankrijk, met een verspreiding tot in de noordelijke Alpen en de Pyreneeën, waar de soort voorkomt tot circa 2200 m hoogte. In oostelijke richting zijn minder waarnemingen bekend, wat samenhangt met een lagere waarnemersdichtheid. *C. intermedium* wordt vooral gemeld uit Spanje en uit landen rond de Middellandse Zee. De verspreidingsgebieden van beide soorten zijn grotendeels geografisch gescheiden, met overlap in Zuid-Frankrijk en het Centraal Massief. In deze regio's speelt hoogte een belangrijke rol: *C. lessonae* wordt daar vooral aangetroffen tussen 1000 en 1600 meter, terwijl *C. intermedium* vooral beneden 1000 meter voorkomt. In Spanje strekt het leefgebied van *C. intermedium* zich in noordelijke richting uit tot aan de flanken van de zuidelijke Pyreneeën, tot op een hoogte van ongeveer 1500 meter.

-Habitatkeuze

De habitat in Europa is onderzocht aan de hand van circa honderd waarnemingen van beide soorten, aangevuld met eigen waarnemingen. Voor *C. lessonae* betreft dit een gelijkmatige verdeling over Duitsland en Oostenrijk, en voor *C. intermedium* over Frankrijk en Spanje. Beide soorten worden regelmatig gemeld uit bebouwd gebied, maar het merendeel van de waarnemingen komt uit bosachtige omgevingen. Daar houden de vliegen zich vooral op langs bospaden en smalle wegen, bij bosranden en op open plekken. *C. intermedium* wordt daarnaast relatief vaker in open terreinen aangetroffen dan *C. lessonae*, wat vermoedelijk samenhangt met het meer open landschap in de warmere delen van het verspreidingsgebied.
Beide soorten verblijven meestal laag bij de grond en worden regelmatig zonnend waargenomen, voornamelijk op bladeren; *C. intermedium* ook frequent op stenen. In Oostenrijk wordt *C. lessonae* opvallend vaak zonnend aangetroffen op harde, warmte-afgevende materialen, zoals kunststof oppervlakken en bewerkt hout. Van *C. intermedium* is bekend dat de soort vocht opneemt van bospaden en langs beekjes.

Figuur 3. Vliegtijden van *C. lessonae* en *C. intermedium* in Europa. bron: Observation.org, Stichting Observation International en lokale partners

-Vliegtijd

Het verschil in seizoensdynamiek tussen beide soorten is opmerkelijk (Figuur 3). De vliegtijd van *C. lessonae* strekt zich uit van april tot begin november, met een kleine voorjaarspiek tussen half april en half mei en een veel grotere piek van eind juli tot half augustus. De uiterste waarnemingsdata zijn 6 april en 7 november.
De vliegtijd van *C. intermedium* bestrijkt vrijwel het gehele jaar, met een uitgesproken piek in april en een kleinere in oktober. Tussen deze pieken daalt het aantal waarnemingen tijdelijk tot dat van de maanden december en januari.
De voorjaarspiek van *C. lessonae* valt ongeveer een maand later dan die van *C. intermedium*. Het meest opvallend is echter de zomerpiek van *C. lessonae* die samenvalt met een minimum in het aantal waarnemingen van *C. intermedium*.

-Bloembezoek

Het bloembezoek van beide soorten is geanalyseerd op basis van gevalideerde waarnemingen met foto's, aangevuld met eigen waarnemingen. Hoewel de geografische verschillen in verspreiding en flora een directe vergelijking bemoeilijken, zijn er duidelijke overeenkomsten op familieniveau.
Van beide soorten is foerageren vastgesteld op meer dan vijftig plantensoorten. Een samenvatting van de meest bezochte plantenfamilies en het relatieve aandeel daarvan is weergegeven in tabel 1. Zowel *C. lessonae* als *C. intermedium* bezoeken vooral composieten (*Asteraceae*) en schermbloemigen (*Apiaceae)*. Bij *C. lessonae* vindt maar liefst 85% van de bloembezoeken plaats op deze twee families, tegenover ruim 40% bij *C. intermedium*.
Een opmerkelijk verschil is het frequente bloembezoek van *C. intermedium* aan wolfsmelksoorten (*Euphorbiaceae*). Dit is waarschijnlijk toe te schrijven aan de piek in de vliegtijd van *C. intermedium*, die samenvalt met de bloeiperiode van de verschillende wolfsmelksoorten, met name *Euphorbia serrata.* De zomerpiek van *C. lessonae* valt juist in een periode waarin de meeste wolfsmelksoorten al over het hoogtepunt van hun bloei heen zijn.

- Determinatie aan de hand van veldkenmerken

Beide soorten delen een aantal combinaties van kenmerken die hen onderscheidt van andere fopwespen: een verdonkerde voorrand van de vleugels, een weinig opvallende behaaring van het achterlijf en een derde antennelid dat langer is dan antennelid 1 en 2 samen.
De auteur raakte vertrouwd met *C. lessonae* tijdens excursies in de Moezelstreek en de Eifel, en met *C. intermedium* in de Provence in Zuid-Frankrijk en in Spanje. In het veld valt op dat de habitus van beide soorten duidelijk verschilt. *C. intermedium* maakt doorgaans een duidelijker contrasterende zwart-gele indruk dan *C. lessonae*. Determinatie op basis van veldkenmerken bleek doorgaans goed mogelijk. Bovendien sluit de geografische ligging van de door de auteur onderzochte locaties het gelijktijdig voorkomen van beide soorten veelal uit.
Verwarring tussen *C. lessonae* en *C. intermedium* speelt vooral een rol in die gebieden waar de verspreiding van beide soorten elkaar overlappen. Ook lijkt het niet ondenkbeeldig dat door het opwarmen van het klimaat *C. intermedium* zich in noordelijke richting zou kunnen uitbreiden. De noodzaak om beide soorten betrouwbaar van elkaar te onderscheiden lijkt daarmee relevant. De hier gepresenteerde onderscheidende kenmerken zijn gebaseerd op eigen veldervaringen en op foto's van gevalideerde waarnemingen op Waarneming.nl en Observation.org. Van beide soorten zijn 200 gevalideerde waarnemingen met duidelijke foto's beoordeeld, gelijkelijk verdeeld over mannetjes en vrouwtjes. De lengte van de antenneborstel (arista) is buiten beschouwing gelaten, omdat deze zowel in het veld als op foto's lastig te beoordelen is.
Kenmerken aan de buikzijde zijn in het veld niet bruikbaar. Bij een beperkte selectie van foto's van de onderzijde bleek dat bij beide soorten de gele band op buikplaatje 3 soms

aaneengesloten is en soms duidelijk onderbroken. Dit kenmerk lijkt derhalve niet bruikbaar voor onderscheid. Betrouwbare verschillen zijn daarentegen gevonden aan borststuk, schildje en achterlijf. Deze kenmerken zijn in het veld goed waarneembaar met behulp van een verrekijker met korte scherpstelafstand. De meest consistente veldkenmerken van beide soorten worden hier samengevat (Tabel 2, Figuur 4).
De kenmerken van *C. lessonae* blijken zeer consistent, zowel bij mannetjes als vrouwtjes. Bij *C. intermedium* zijn de kenmerken minder uniform, maar elk genoemd kenmerk komt in ten minste 80% van de gevallen voor. Opvallend is een deels oranje zijnaad bij *C. intermedium*, die bij circa een kwart van de onderzochte exemplaren zichtbaar is.

Conclusie

De kale fopwesp *Chrysotoxum lessonae* werd lange tijd beschouwd als een uiterst zeldzame soort in Nederland. Sinds 2022 wordt de soort echter jaarlijks waargenomen met een duidelijke toename van het aantal meldingen in 2025. Dit wijst erop dat *C. Lessonae* zich mogelijk blijvend in de Nederlandse fauna vestigt. Deze uitbreiding lijkt zich opvallend genoeg vooral in Noord-Nederland af te spelen. Binnen Europa lijkt de soort zich ook noordwaarts uit breiden. Een verwachte samenhang met de forse stijging van het aantal waarnemingen in 2024 en 2025 ligt voor de hand, maar deze lijkt toch vooral verband te houden met een toename van het aantal waarnemers. Vergelijking met de zustersoort *C. intermedium* laat zien dat beide soorten in ecologie overeenkomsten vertonen, maar duidelijk verschillen in verspreiding en vliegtijd. Daarnaast blijken er bruikbare veldkenmerken te zijn waarmee beide soorten doorgaans betrouwbaar van elkaar kunnen worden onderscheiden.

Dankwoord

Dank gaat uit naar alle waarnemers die hun gegevens en foto's beschikbaar stelden via Waarneming.nl en Observation.org. Meer in het bijzonder aan Lizette van Buren-Wolf en mijn echtgenote Karin die het document hebben doorgelezen.

Tabel 1. Bloembezoek door *C. intermedium* en *C. lessonae*. A = aantal bezochte plantensoorten binnen familie, B = aantal bloembezoeken in percentage t.o.v. totaal N bloembezoeken. Bron: Observation.org, Stichting Observation International en lokale partners en eigen waarnemingen.

	CHRYSOTOXUM INTERMEDIUM Totaal N bloembezoek = 346		**CHRYSOTOXUM LESSONAE Totaal N bloembezoek = 185**	
	A	B	A	B
Composietenfamilie	8	17,1	20	75,1
Schermbloemenfamilie	7	24,3	8	10,8
Klimopfamilie	0	0,0	1	3,2
Lipbloemenfamilie	6	2,6	4	2,2
Kruisbloemenfamilie	3	9,0	3	1,6
Wolfsmelkfamilie	2	17,1	1	0,5
Overige plantenfamilies	25	29,9	16	6,6

Tabel 2. Veldkenmerken van *C. intermedium* en *C. lessonae*

	Chrysotoxum intermedium Meigen, 1822	**Chrysotoxum lessonae Giglio-Tos, 1890**
schildje	Donkere vlek op schildje relatief klein, minder dan een kwart van de totale oppervlakte van het schildje innemend.	Donkere vlek op schildje relatief groot, meer dan een kwart van de totale oppervlakte van het schildje innemend.
borststuk-rug	Bestoven strepen borststuk smaller dan ruimte er tussen, naar achteren vervagend, meestal niet verder reikend dan tot de helft van het borststuk.	Bestoven strepen borststuk breder dan ruimte er tussen, duidelijk, tot over de helft van het borststuk reikend
achterlijf	Gele vlekkenparen breder gescheiden	Gele vlekkenparen smal gescheiden
achterlijf	Driehoekige gele vlekken op achterrand rugplaatje 4 niet verder reikend dan een derde van de lengte van het rugplaatje, eenkleurig.	Driehoekige gele vlek op achterrand rugplaatje 4 tot halverwege de lengte van het rugplaatje reikend, met oranje tint
achterlijf	Meer uitgebreid zwart op rugplaatjes.	Minder uitgebreid zwart op rugplaatjes.

Literatuur

Chrysotoxum key (Diptera: Syrphidae). (n.d.). - http://web.ahive.org/web/20070429223336/http:/home.hccnet.nl/mp.van.veen/KEYS/Chrysotoxum/chytox_key.html#literatuur

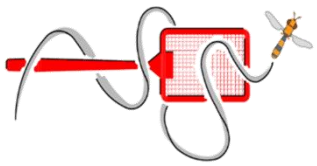
Naturbasen. (n.d.-b). *Vingeskygget Hvepsesvirreflue (Chrysotoxum lessonae)*. Naturbasen – Danmarks Nationale Artsportal. - https://www.naturbasen.dk/art/46166/vingeskygget-hvepsesvirreflue

Reemer, M., J.T. Smit & Th. Zeegers, 2024. Basisrapport voor de Rode Lijst zweefvliegen 2023. – EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T., W. Renema & B. van Aartsen, 2001. Chrysotoxum intermedium en C. fasciolatum nieuw voor de Nederlandse fauna. – Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 117–122.

Speight, M.C.D. & T. Lebard, 2022. Quelques additions à la liste des syrphes connus dans le département du Gard, avec une mise à jour de la clef des taxons du groupe Chrysotoxum intermedium en France (Diptera: Syrphidae). – Revue Française d'Entomologie Générale 4(1–2): 15–31.

Steenis, W. van, M. Reemer, J. T. Smit & Th. Zeegers, 2024. Verspreidingsatlas Nederlandse zweefvliegen. – EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Aanvulling op Oving, B. 2026. Top-100 voedselplanten voor volwassen zweefvliegen. – De Vliegenmepper 35 (1): 5-18

In het vorige nummer van de Vliegenmepper is regel 25 in tabel 1 weggevallen. Hieronder wordt deze alsnog weergegeven:

nr	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Familie	Soort, genus, familie	Voorkomen in NL	N bloembezoeken	N soorten zweefvliegen
25	Anemone x hybrida agg.	Hoge anemoon groep	Ranonkelfamilie	genus	aanplant	3182	53

Een verborgen leven in het bladstrooisel: veldwaarnemingen van *Kirbya moerens* (Meigen, 1830) (Diptera: Tachinidae)

Petra Fleurbaai, Tilburg steenuil1@gmail.com

Trefwoorden
Tachinidae, microhabitat, fenologie, gedrag, parasitoïde, grooming behaviour

Wie *Kirbya moerens* wil vinden, moet geluk hebben — of heel gericht zoeken. In Nederland wordt deze sluipvlieg zelden waargenomen, maar in natuurgebied Huis ter Heide blijkt zij verrassend gebonden aan een klein aantal locaties. Door waarnemingen uit meerdere jaren te bundelen ontstaat een beeld van een soort die zich grotendeels onttrekt aan het oog, maar in werkelijkheid een opvallend consistent gedrag en habitatgebruik vertoont.

fig. 1. ♀ *Kirbya moerens,* 14.iii.2026, Huis ter Heide (NB), op ca. 2 meter afstand van mannetje, zie fig. 2. Foto: Petra Fleurbaaij

♀ Kirbya moerens, 14.iii.2026, Huis ter Heide (province of Noord-Brabant), approximately 2 m from a male (see fig. 2). Photo: Petra Fleurbaaij.

Inleiding

Kirbya moerens is een zeldzame sluipvlieg uit de familie Tachinidae (O'Hara et al. 2020) die relatief recent voor Nederland werd gemeld (Zeegers et al. 2016, 2022). Over de ecologie en het gedrag van deze soort is weinig gepubliceerd. De soort is in Nederland slechts van enkele vindplaatsen bekend en wordt zelden waargenomen.

In dit artikel worden veldwaarnemingen uit de periode 2023–2026 uit natuurgebied Huis ter Heide (Noord-Brabant) samengebracht. In totaal werden veertien individuen waargenomen. De waarnemingen geven een eerste indruk van habitatgebruik, fenologie en gedrag van deze weinig onderzochte soort (fig. 1).

fig. 2. ♂ *Kirbya moerens*, 14.iii.2026, Huis ter Heide (NB), reinigingsgedrag waarbij de voorpoten over elkaar worden gewreven (grooming behaviour). Foto: Petra Fleurbaaij.

♂ Kirbya moerens, 14.iii.2026, Huis ter Heide (province of Noord-Brabant), showing grooming behaviour with forelegs swept over each other. Photo: Petra Fleurbaaij.

Materiaal en methode

De waarnemingen werden gedaan in natuurgebied Huis ter Heide bij Tilburg (Noord-Brabant), een circa 650 hectare groot natuurgebied bestaande uit gemengd loof- en naaldbos, heide, gegraven vennen en begraasde delen met Schotse Hooglanders.

De soort werd gedocumenteerd met macrofotografie en gedetermineerd op basis van diagnostische kenmerken zichtbaar op de foto's. De determinaties werden bevestigd door Th. Zeegers via validatie van de betreffende waarnemingen op Waarneming.nl en komen overeen met de beschrijving van Zeegers et al. (2016).

In totaal werden veertien individuen waargenomen: 9 ♂ en 5 ♀. De waarnemingen vonden plaats tussen 8 maart en 22 april, met het

zwaartepunt tussen half maart en begin april. Alle individuen werden aangetroffen in zonnige bosranden. De veldwaarnemingen zijn samengevat in tabel 1.

Habitat

Alle veertien individuen werden aangetroffen in of direct op de strooisellaag, die op de onderzochte locaties grotendeels bestond uit gevallen eikenblad (*Quercus*), met lokaal braam (*Rubus*) en grassen (fig. 3).

De microhabitat werd gekenmerkt door:

- zonbeschenen bosranden, naast wandelpaden;
- droge strooisellaag;
- dominantie van eikenblad;
- aanwezigheid van braamstruwelen;
- overgangen tussen bos en open terrein.

Geen enkel individu werd aangetroffen op bloemen of hogere vegetatie. Dit wijst op een sterke functionele binding aan de strooisellaag.

fig. 3. ♀ *Kirbya moerens*, 23.iv.2023, Huis ter Heide (NB). Foto: Petra Fleurbaaij.

♀ *Kirbya moerens, 23.iv.2023, Huis ter Heide (province of Noord-Brabant). Photo: Petra Fleurbaaij.*

Fenologie

Kirbya moerens bleek slechts gedurende een korte periode actief. Op basis van de waarnemingen lijkt de vliegtijd lokaal beperkt tot ongeveer zes weken:

- eerste individuen: 8 maart;
- laatste individuen: 22 april.

Dit patroon suggereert een vroege voorjaarssoort met een korte adultfase, wat overeenkomt met soorten waarvan de levenscyclus samenhangt met overwinterende gastheren.

Reinigingsgedrag

Zowel mannetjes als vrouwtjes vertoonden frequent reinigingsgedrag waarbij de voorpoten naar voren werden gestrekt, gevolgd door veegbewegingen over gevallen eikenblad en het over elkaar wrijven van de voorpoten (fig. 2 en 4). Dit gedrag komt overeen met grooming behaviour zoals bekend bij Diptera, waarbij sensorische structuren worden gereinigd om de werking van chemoreceptoren en mechanoreceptoren te optimaliseren. Dit kan van belang zijn voor gastheer- en partnerdetectie.

Gedrag in de strooisellaag

Individuen verdwenen regelmatig tussen eikenblad en werden korte tijd later weer zichtbaar. Dit gedrag werd bij beide geslachten waargenomen. Dit kan wijzen op actief gebruik van de strooisellaag als zoekgebied. Het gedrag van individuen die zich herhaaldelijk in de strooisellaag begeven zou kunnen passen bij parasitoïden die eieren of larven afzetten nabij verborgen gastheren, een strategie die bij verschillende Tachinidae voorkomt (Stireman et al. 2006). Mogelijk houdt dit verband met gastheerzoekgedrag, omdat veel tachiniden parasitoïden zijn van insecten die zich in strooisel ontwikkelen of overwinteren.
Voor zover bekend zijn gedragswaarnemingen van *Kirbya moerens* schaars in de literatuur, waardoor de hier beschreven observaties mogelijk een van de eerste bijdragen leveren aan de kennis van het gedrag van deze soort.
Het waargenomen gebruik van de strooisellaag zou kunnen samenhangen met gastheerzoekgedrag, maar alternatieve verklaringen kunnen niet worden uitgesloten. Zo kan het herhaaldelijk opzoeken van het bladstrooisel ook een rol spelen bij thermoregulatie, aangezien zonbeschenen strooisel een relatief warm microklimaat vormt in het vroege voorjaar. Daarnaast kan het verdwijnen tussen het blad

wijzen op predatorvermijding, waarbij de strooisellaag bescherming biedt tegen visueel jagende predatoren. Mogelijk spelen meerdere van deze factoren gelijktijdig een rol.

fig. 4. ♂ *Kirbya moerens*, 18.iii.2026, Huis ter Heide (NB), reinigingsgedrag met voorpoten over elkaar heen vegend. Foto: Petra Fleurbaaij.
♂ Kirbya moerens, 18.iii.2026, Huis ter Heide (province of Noord-Brabant), showing grooming behaviour with forelegs swept over each other. Photo: Petra Fleurbaaij.

Nabijheid van beide seksen

Tweemaal werden een mannetje en een vrouwtje op korte afstand van elkaar aangetroffen in dezelfde microhabitat (fig. 4 en 5). Dit wijst mogelijk op:

- zoekgedrag van mannetjes;
- habitatconcentratie;
- mogelijke voortplantingsactiviteit.

Bij veel Tachinidae lokaliseren mannetjes vrouwtjes via visuele of chemische signalen, maar voor deze soort ontbreken gegevens.

Biologie

Binnen de Tachinidae zijn veel soorten parasitoïden van verborgen levende gastheren waarbij vrouwtjes actief substraat afzoeken waarin potentiële gastheren aanwezig zijn (Tschorsnig & Herting 1994). Het waargenomen gedrag van *Kirbya moerens* lijkt mogelijk binnen deze ecologische strategie te passen. Voor *Kirbya moerens* zijn echter geen specifieke gastheerrelaties bekend (Herting, 2017).

Beschouwing

De consistente aanwezigheid van *Kirbya moerens* in eikenbladstrooisel suggereert een duidelijke voorkeur voor deze microhabitat. Dit zou kunnen samenhangen met de aanwezigheid van potentiële gastheren, bijvoorbeeld Lepidoptera die overwinteren als rups of pop, zoals bij veel Tachinidae het geval is (Tschorsnig & Herting 1994).
Het waargenomen gedrag — waaronder frequent reinigen van de voorpoten en het herhaald verdwijnen in de strooisellaag — wijst mogelijk op actief zoekgedrag in het substraat. Vergelijkbare strategieën zijn bekend bij andere Tachinidae die verborgen levende gastheren opsporen.
Opvallend is dat de soort uitsluitend werd aangetroffen in een korte periode in het vroege voorjaar. Dit ondersteunt de hypothese dat de levenscyclus gekoppeld is aan overwinterende gastheren. Hoewel gebaseerd op een beperkt aantal waarnemingen (n = 14), vertonen de gegevens een opmerkelijk consistent patroon.
Omdat veel inventarisaties zich richten op bloembezoekende soorten, is het goed mogelijk dat soorten zoals *K. moerens* onderbemonsterd blijven. Gerichte aandacht voor bladstrooisel als microhabitat kan mogelijk bijdragen aan een beter begrip van de verspreiding van deze en vergelijkbare soorten.

Conclusie

De hier gepresenteerde gegevens suggereren dat *Kirbya moerens* lokaal gebonden kan zijn aan zonnige bosranden met een goed ontwikkelde (eiken)bladstrooisellaag. De soort heeft een korte vliegtijd en vertoont gedrag dat mogelijk kan wijzen op intensief gebruik van de strooisellaag. Meer onderzoek naar habitatgebruik, levenscyclus en mogelijke gastheerrelaties is nodig om de ecologie van deze soort beter te begrijpen.

fig. 5. ♂ *Kirbya moerens*, 18.iii.2026, Huis ter Heide (NB). Foto: Petra Fleurbaaij

♂Kirbya moerens, 18.iii.2026, Huis ter Heide (province of Noord-Brabant). Photo: Petra Fleurbaaij.

Summary

Ecology and Behaviour of the Rare Tachinid Fly *Kirbya moerens* (Diptera: Tachinidae) in Noord-Brabant

The tachinid fly Kirbya moerens (Meigen, 1824) is a rarely recorded species in the Netherlands and little is known about its ecology. Here multi-year field observations (2023–2026) from the Huis ter Heide nature reserve (province of Noord-Brabant) are presented. Fourteen individuals (9 males, 5 females) were recorded during a short activity period between early March and late April.

All individuals were found in sun-exposed woodland edges and showed a strong association with oak leaf litter. Observed behaviours included repeated foreleg grooming and frequent movement into the leaf litter. This behaviour may indicate host-searching behaviour, as Tachinidae are parasitoids of other insects.

The combination of a short flight period, specific microhabitat preference and underveyed microhabitats may partly explain the apparent rarity of this species. Targeted surveys of leaf litter habitats in early spring may reveal additional populations.

Literatuur

Herting, B. 2017. Host catalogue of the Tachinidae (Diptera) of the Palaearctic Region. Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde A, Neue Serie 10: 1–139.

O'Hara, J.E., Henderson, S.J. & Wood, D.M. 2020. Preliminary checklist of the Tachinidae (Diptera) of the world. Tachinidae Resources, Ottawa.

Stireman, J.O., O'Hara, J.E. & Wood, D.M. 2006. Tachinidae: evolution, behavior and ecology. - Annual Review of En-tomology 51: 525–555.

Tschorsnig, H.-P. & B. Herting 1994. Die Raupenfliegen (Diptera: Tachinidae) Mit-teleuropas: Bestimmungstabellen und Angaben zur Verbreitung und Ökologie der einzelnen Arten. - Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde (A) 506: 1–170.

Zeegers, Th., Belgers, D., Dek, J.C. & B. Oving 2016. Vijfde aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 46: 37-42.

Zeegers, Th., Van den Hoven, W. & J. van de-Westeringh 2022. Zevende aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 59: 19-26.

Tabel 1. Veldwaarnemingen Kirbya moerens (2023–2026)

Datum	Aantal / Geslacht	Stadium	Locatie
10.iv.2023	1 F	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
22.iv.2023	1 F	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
8.iii.2024	1 F	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
9.iii.2024	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
9.iii.2024	1 F	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
23.iii.2025	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
29.iii.2025	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
29.iii.2025	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
31.iii.2025	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Galgeneind
14.iii.2026	1 M	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Vosberg & vennen
14.iii.2026	1 F	imago	Tilburg - Huis ter Heide - Vosberg & vennen
18.iii.2026	1 M	Imago	Tilburg - Huis ter Heide – Galgeneind
28.iii.2026	2 M	Imago	Tilburg - Huis ter Heide – Galgeneind

Legenda: M=♂, F=♀

Tabel 1. Overzicht van veldwaarnemingen *Kirbya moerens* (2023–2026) in Tilburg, Huis Ter Heide, Noord-Brabant door Petra Fleurbaaij.
***Table 1**. Overview of field observations of Kirbya moerens (2023–2026) in Tilburg, Huis ter Heide, Noord-Brabant, by Petra Fleurbaaij.*

Bloembezoekende Diptera op Kerspruim (*Prunus cerasifera*) in het Scheveningse Doornpark

Alexander Deelman

Inleiding

Bloembezoekers zijn al lange tijd onderwerp van onderzoek. Men zou kunnen menen dat op dit punt weinig nieuws te verwachten valt, maar dat ligt vermoedelijk anders. Althans zijn van nogal wat soorten bloemen weinig gegevens over bezoekers terug te vinden. Het is mede daarom interessant wat de aangekondigde vervolgpublicatie(s) van Oving met betrekking tot zweefvliegenwaarnemingen op verschillende bloemen zal of zullen brengen (zie Oving, 2026).

Sommige bezoeker/bloemrelaties blijken, om wat voor reden dan ook, minder in beeld dan andere. Eén van de bloemen die het niet tot Ovings Top-100 heeft gebracht is de Kerspruim (*Prunus cerasifera*). Toch is dat mijns inziens een soort om aandacht aan te besteden. Het gaat hier om een vaak verwilderde exoot die al vele eeuwen in ons land voorkomt (Boom, 1978). In het Doornpark in Scheveningen (RD-coördinaten: 078/457), waar ik regelmatig naar insecten kijk, is het de vroegst bloeiende bloesemboom, tegenwoordig vaak al vanaf diep in februari, en daarmee dus ook eerder in het seizoen dan de hier eveneens aanwezige Sleedoorn (*Prunus spinosa*), waarmee de bloeitijd overigens wel overlapt.

Voor hemitrope, min of meer aan het leven op bloemen aangepaste insecten als zweefvliegen en allotrope groepen als calyptraten zouden andere soorten bloemen een relatief groter belang hebben (Ellis & Ellis-Adam, 1993). Terzijde: als eutroop bestempelde insecten met een volkomen door bloemen bepaalde levensloop vindt men onder Diptera niet.*

Ik kijk graag hoe zich de soortenrijkdom van calyptraten verhoudt tot die van zweefvliegen op de in het park aanwezige bloemen. Zodoende bezit ik ook van Kerspruim een lijstje bloembezoekende vliegen en leek het me een goed idee dat hier maar eens te publiceren.

Daarbij zijn uitsluitend Kerspruimen met (voor het menselijk oog) witte bloesem betrokken en werd de lichtroze genegeerd, evenals een uitsluitend bij een witbloeiende boom waargenomen partiële bloei in oktober 2023. De gegevens stammen uit de jaren 2022-2026, met als laatst meegenomen waarnemingsdatum 23 maart 2026.

Resultaten

Naast *Scaptomyza* (Drosophilidae) en *Sepsis* (Sepsidae) behoorden alle gevonden Diptera tot bovengenoemde groepen. Zie tabel 1 en 2.

Discussie

Het ligt voor de hand de gevonden soorten met die van Sleedoorn te willen vergelijken. Voor eindconclusies is het te vroeg, maar wel valt op:

1. Dat hier alle waargenomen zweefvliegensoorten ook op Sleedoorn zijn gezien;
2. Dat dit niet geldt voor de calyptraten (met de opmerking dat het bloeiseizoen 2026 van Sleedoorn grotendeels buiten de registratieperiode valt);
3. Dat *Egle ciliata* bij gebrek aan wilgen – althans in het park, misschien staan ze nog in een belendende tuin – Kerspruim bezoekt (één waarneming);
4. Dat de verhouding tussen het aantal soorten Oestroidea, Muscoidea en Syrphidae tijdens de overlapperiode bij beide Prunus-soorten vrijwel gelijk ligt, maar dat in de drie jaren met voldoende gegevens het totale aandeel zweefvliegensoorten bij Sleedoorn elk jaar groter is dan bij Kerspruim (gemeten als percentage van Syrphidae + Calyptratae). Dit is natuurlijk een verre van significant resultaat.

De bloemen van Kerspruim zijn iets groter dan die van Sleedoorn, maar de relevante maten verschillen niet zoveel. *Prunus* (bloemklasse AB – halfverborgen nectar) – is volgens Ellis & Ellis-Adam (1993) van groter belang voor zweefvliegen dan voor calyptraten. Men zou de hypothese kunnen opstellen dat aan het begin van het seizoen, met weinig alternatieven, beide groepen min of meer door de nood gedwongen de *Prunus* van dienst bezoeken, terwijl later de voorkeur van calyptraten voor bloemen met vrijliggende nectar (bloemklasse A) door de toenemende beschikbaarheid van onder andere Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*) meer tot uiting komt. Daar moet dan bij worden vermeld dat vliegen vooral opportunisten zijn en dat ze, mits interactie fysiek mogelijk is, ook wel eens op bloemen van de andere categorie zullen belanden, zodat het tellen van individuen voor deze kwestie waarschijnlijk superieur zal blijken aan het louter registreren van soorten.
Al met al lijkt het me toch dat het werkveld de waarnemer zeker de kans biedt op het doen van belangwekkende observaties.

*Voor de indeling van insecten in groepen wordt aangesloten bij Ellis & Ellis-Adam (1993), inclusief de daar gebruikte terminologie. Met allotroop, hemitroop en eutroop wordt dan bedoeld (hier op algemeen groepsniveau): weinig, resp. gemiddeld en volledig aangepast aan bloembezoek. Eutroop zijn vlinders en bijen.

Dankwoord

Lang geleden stuurde Willem Ellis me zijn artikel. Daarvoor nogmaals dank.

Literatuur

Boom, B.K. 1978. Nederlandse dendrologie. Tiende druk. H. Veenman en zonen B.V., Wageningen.
Ellis, W.N.. & A.C. Ellis-Adam, 1993. To make a meadow it takes a clover and a bee: the entomophilous flora of N.W. Europe and its insects. – Bijdragen tot de Dierkunde 63 (4): 193-220.
Oving, B. 2026. Top-100 voedselplanten voor volwassen zweefvliegen. – De Vliegenmepper 35 (1): 5-18.

Abstract

Flower visiting Diptera found on (early flowering) cherry plum (Prunus cerasifera) in a small park at Scheveningen/The Hague (The Netherlands) in the years 2022-2026 have been listed. No indication has been found that, in the flowering period overlap, dipteran visitor species in the park differ from those on blackthorn (Prunus spinosa) on group level, Syrphid, Oestroid and Muscoid species fractions on both Prunus species nearly being equal. As to more subtle possible differences the gathered data do not (yet) suffice.

Tabel 1. Zweefvliegen aangetroffen op de bloemen van Kerspruim (*Prunus cerasifera*) in het Scheveningse Doornpark, 2022-2026, alle hier tevens bekend van Sleedoorn (*Prunus spinosa*).
Table 1. Hoverflies observed on the flowers of cherry plum (*Prunus cerasifera*) at Doornpark, Scheveningen (The Hague), The Netherlands, 2022-2026, all of them also known from flowers of blackthorn (*Prunus spinosa*) in the same park.

Tabel 1.
Episyrphus balteatus
Eristalinus aeneus
Eristalis pertinax
Eristalis tenax
Eupeodes luniger
Meliscaeva auricollis
Myathropa florea
Scaeva selenitica
Syrphus torvus
Syrphus vitripennis

Tabel 2. Calyptraten aangetroffen op de bloemen van Kerspruim (*Prunus cerasifera*) in het Scheveningse Doornpark, 2022-2026.

*** In het Doornpark niet geregistreerd op de bloemen van Sleedoorn (*Prunus spinosa*).**

Table 2. Calyptrate flies observed on the flowers of cherry plum (*Prunus cerasifera*) at Doornpark, Scheveningen (The Hague), the Netherlands, 2022-2026.

*** Species not observed in the park on the flowers of blackthorn (*Prunus spinosa*).**

Tabel 2

Muscoidea

Anthomyiidae
Botanophila fugax
*Egle ciliata **
Lasiomma seminitidum

Muscidae
Helina evecta
Muscina prolapsa
Neomyia cornicina
*Phaonia tuguriorum **

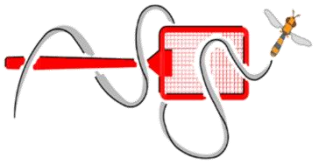
Scathophagidae
Scathophaga stercoraria

Oestroidea

Calliphoridae
Calliphora vicina
Calliphora vomitoria
*Protocalliphora azurea **

Polleniidae
Pollenia rudis
*Pollenia vagabunda **

Tachinidae
*Macquartia dispar **
Tachina fera

Vliegenpost, een verzendtip

André Schulten

Aflopen jaar, eind april, heb ik in Zwitserland een aantal (vroege) zweefvliegen verzameld. Minder dan gehoopt, want het weer zat niet echt mee, maar toch. Verzamelen doe ik niet voor mezelf, maar Sander Bot wilde ze graag hebben. Maar hoe de beestjes (niet opgeprikt, maar bewaard in een buisje met gekneusde bladeren van laurierkers, Prunus laurocerasus) van Arnhem naar het Groningse te laten vervoeren? Het was een experiment, maar omdat ik een enthousiaste reactie retour kreeg, hierbij een korte beschrijving.

Men neme..

Een afsluitbaar kunststof bakje. Op de bodem een laagje gekneusde verse blaadjes van laurierkers, daar overheen een laagjes tissues, dan een laagje vliegjes, daaroverheen weer een laagje tissues, dan weer een laagje vliegjes, dan weer tissues, blaadjes laurierkers, tissues, vliegjes, tissues, enzovoort -al naar gelang de grootte van het bakje en/of het aantal vliegjes.

Veel Stadsreuzen in een wespennest

Lucien Calle

Stadsreus man ©Bert Oving

Stadsreus vrouw ©Bert Oving

De Gewone wesp *Vespula vulgaris* is de meest algemene van de wespen rondom het huis. De soort behoort tot de Plooivleugelwespen, wat eenvoudig te zien is aan de in de lengterichting gevouwen vleugels bij dieren in rust. Het is een zg. sociale wesp, wat inhoudt dat de vrouwtjes in grote nesten samen wonen en dat alleen de koningin de eitjes legt. Alle andere dames zijn werksters, die voedsel voor de larven verzamelen. Pas in het najaar worden ook mannetjes geboren. Deze soort bezoekt in de nazomer vaak terrasjes op zoek naar zoetigheid, waar mensen vaak onnodig paniekerig op reageren.

De Gewone wesp maakt grote nesten met vele honderden werksters, zowel onder de grond als erboven. Regelmatig ook in gebouwen. Ze kunnen nesten maken op zolders, via de spouwmuren tussen de plafonds e.d. Zo gebeurde dat in de zomer van 2026 ook bij ons. De ingang zat net boven de buiten-achterdeur. Gedurende de zomer vlogen daar steeds grotere aantallen in en uit. Bij het in- en uitlopen van de achterdeur vlogen de wespen binnen een meter afstand boven ons hoofd, wat tot geen enkel probleem heeft geleid. Rustig fotograferen, waarbij mijn handen en hoofd tot zo'n 30 centimeter van de nestingang verwijderd waren, stoorde de dames kennelijk niet. Ook het open zetten van de deur, waarbij de bovenkant tot ca 25 centimeter van de nestingang draaide, heeft nooit tot een (voor ons zichtbare) reactie geleid, terwijl dat toch een ingrijpende ruimtelijke verandering betekent. Het nest moet boven het plafond van de keuken gezeten hebben, want regelmatig merkten we dat er ook wespen via het lampengat uit het plafond kropen en zo in onze keuken terecht kwamen. Als we de deur of een raam open zetten, vlogen deze verdwaalde werksters zonder problemen naar buiten. Tot zover alles prima.

Op een dag vloog er ook een Stadsreus *Volucella zonaria* door de keuken, een vrouwtje. Hè? Hoe kan dat nou? We hadden toch overal horren? Ook deze grote zweefvlieg netjes naar buiten gelaten. Een week later zat er ineens weer zo'n forse Stadsreus in de keuken. Weer een dame. Opnieuw verbazing en dan maar weer naar buiten gelaten. Nadat enkele dagen later een derde Stadreus door de keuken vloog dachten we: wacht even, hier klopt iets niet. Dat kan geen toeval meer zijn. Toen viel eindelijk het kwartje... Natuurlijk, hoe kan een mens zo stom zijn! Het is toch bekend dat de larven van de Stadsreus opgroeien in nesten

van Limonadewespen, waar ze het afval en dode wespen opeten. Blijkbaar zijn die Stadsreuzen ook via het lampengat in het plafond de keuken binnen gekomen.

Gemerkt

Zou het één dame zijn die verschillende keren eitjes heeft gelegd, of waren het verschillende dames? Nu hadden we een perfecte mogelijkheid om dat te controleren. En zo werd deze derde vlieg, voordat ze netjes het huis werd uitgezet, nog even van een merkje voorzien. Een klein stipje tipp-ex werd rechtsvoor op het borststuk aangebracht. En nu maar wachten op de volgende bezoekster… Dagelijks gingen we samen met verschillende familieleden ook kijken bij de ingang van het nest aan de buitenzijde. Daar werd het steeds drukker. Soms wel meerdere wespen per seconde vlogen loeihard boven ons hoofd af en aan. En wat een ijverige beesten zijn het! Zelfs tijdens een flinke regenbui blijven ze onverstoorbaar doorvliegen. Op een dag zagen we op een struik naast het nest weer een vrouwtje Stadsreus. Aha, nu wordt het spannend! En warempel, we zagen de indringster behoedzaam richting nestingang bewegen, een stukje lopen, rustig een klein stukje vliegen en dan weer lopen. Waarbij het leek dat ze ook voor ons haar schuwheid had laten vallen. Hoewel het laatste stuk tamelijk snel ging, bleef ze op enkele centimeters voor de ingang nog even zitten, waarbij de wespen bijna over haar heen moesten kruipen of rakelings er langs vlogen. Ik was nog maar net op tijd met een camera om er gehaast een foto van te maken. Dit was duidelijk niet het gemerkte vrouwtje. Vanaf dat moment hebben we de dagelijkse observaties geïntensiveerd. Eind september stond de teller op zeventien vrouwtjes die in of uit het nest kropen! Zie bijgevoegd tabelletje. Uit ons mini-onderzoekje bleek dat er minimaal waarschijnlijk zelfs tenminste zeventien vrouwtjes het nest bezocht hebben (want we zagen geen enkele gemerkt vrouwtje terug). Tenminste acht daarvan konden ongeschonden het nest weer verlaten. Daarbij is de kans groot dat het aantal bezoeksters nog heel veel groter is dan zeventien. Als we het aantal uren observatie delen door het aantal insluipsters, dan komen we op een grove schatting van ongeveer één inkruipster per 4 uur, voor de gunstige, warmere uren van de dag (> 17 graden). Het totaal aantal gunstige uren tussen 15 juli en eind september schatten we op ongeveer 460. Dan kom je met een heel grove schatting op ongeveer 115 Stadsreuzen, een letterlijk onvoorstelbaar aantal! Waar komen die allemaal vandaan? Ondanks zijn opvallend uiterlijk en gedrag zien we deze reus slechts af en toe in onze tuin… Daarbij zijn er overal nesten van limonadewespen. Als die ook dergelijke bezoekersaantallen krijgen, wordt het verhaal nog moeilijker voor te stellen. Of bezoeken de Stadsreuzen steeds verschillende wespennesten? Dat het aantal Stadsreuzen die dergelijke nesten bezoeken veel groter is dan we vooraf dachten, staat nu wel vast.

Overigens is het niet zo dat we al die uren onafgebroken naar de nestingang hebben gekeken. Dat houdt geen mens vol. Maar dat hoeft ook niet. Als je in de buurt bent hoor je de grote zweefvliegen aan het bromgeluid aankomen. Daarbij gaat er steeds een paar minuten overheen, van eerste toenadering, totdat ze in het nest zitten. Als je in die tijd eenmaal goed kijkt, is er een flinke kans de vlieg te zien. Wel hebben we regelmatig buiten onder het nest gepauzeerd, waarbij de verrekijker vaak in de aanslag lag.

Na het merken zijn alle dieren weer vrijgelaten. Meestal bleven ze nog even op een warme vinger zitten en vlogen dan ineens weg. Eén vrouwtje, de laatste bezoekster op 27 september, was na het uit het nest kruipen blijkbaar zo uitgeput dat ze niet meer kon wegvliegen. Ze is kort daarna dood gegaan. Gezien het waarschijnlijk grote aantal nestbezoekende Stadsreuzen, zullen de meeste ervan, als ze het nestbezoek overleven, door de nestingang weer terug naar buiten gaan. Dat dat ons niet is opgevallen komt waarschijnlijk doordat het veel sneller gaat.

Een paar seconden later zat ze in het nest…
©Lucien Calle

	Datum	In/uit	Gemerkt	Al gemerkt
1	20-jul	Uit	Nee	
2	28-jul	Uit	Nee	
3	1-aug	Uit	Ja, Rechts boven	
4	3-aug	In		Nee
5	31-aug	Uit	Ja, Links beneden	Nee
6	31-aug	In		Nee
7	2-sep	Uit	Ja, Rechts onder	Nee
8	9-sep	Uit	Ja, Links onder	Nee
9	11-sep	In		Nee
10	11-sep	In		Nee
11	11-sep	Uit	Ja, Midden	Nee
12	16-sep	Uit	Ja, Rechts midden	Nee
13	20-sep	In		Nee
14	26-sep	In		Nee
15	27-sep	In		Nee
16	27-sep	In		Nee
17	27-sep	Uit	Ja, Links midden	Nee

Tabel 1, datum, in of uit het nest gaand, dier gemerkt, met plek van merk op het borststuk, en bij de inkruipers en uitkruipers of ze al gemerkt waren.

Test

Het lijkt vreemd dat een insect zomaar bij een wespennest naar binnen kan kruipen, terwijl de wespen best agressief kunnen reageren bij verstoring van het nest. Verdedigen de wespen het nest wel tegen indringers? Hebben de Stadsreuzen een bepaalde strategie om de verdediging van de wespen te doorbreken? Zouden de wespen anders reageren als een vergelijkbaar insect vlak voor de nestopening zou rondkruipen? Om dat uit te testen zochten we een insect van ongeveer vergelijkbare grootte en met en eveneens geelzwart kleurenpatroon. De Aziatische Geelpoothoornaar leek een mogelijke kandidaat. Daartoe plaatsten we een iets onderkoelde hoornaar op de punt van een stok (zodat we zelf op veilige afstand bleven) en door een draaiende beweging van de stok is de hoornaar op ca 15 cm. voorzichtig op de muur aangebracht. Daar begon de hoornaar rustig te lopen waarbij zij tot ca. 10 cm. voor de ingang langsliep. We zagen geen reactie van de wespen. Misschien was de afstand nog te groot? Bij een tweede test lieten we een Geelpoot op ca. 2 cm van de nestingang uit een potje kruipen. We merkten geen enkele reactie van de wespen, terwijl ze er bij het erlangs vliegen zelfs tegenaan botsten.

De Geelpoothoornaar dicht bij de nestingang
©Lucien Calle

Vervolg

Het verhaal kan komend jaar wel weer een vervolg krijgen. De larven van de stadsreus overwinteren in het nest en komen pas het volgend jaar als volwassen vlieg tevoorschijn. Hopelijk kunnen we dan de nieuwe generatie tellen, die het nest voortbrengt… We gaan een fuikje over de nestuitgang monteren en zijn nu al benieuwd.

In de literatuur zijn enkele beschrijvingen te vinden van het aantal larven van de Stadsreus in de wespennesten. In zijn onderzoek naar Stadsreus-larven in een *V. vulgaris*-nest in Bournemouth, vond Fraser (1946) elf Stadsreus-larven. Else (1975) meldt dat hij meer dan een dozijn Stadsreuzen heeft gekweekt uit een *V. vulgaris*-nest, en er is een reeks van 17 exemplaren in het Natural History Museum, allemaal afkomstig uit hetzelfde wespennest. ‘Uit de beperkte informatie die we hebben over het kweken van de Stadsreus blijkt dat wespennesten opmerkelijke aantallen larven kunnen herbergen, maar het is duidelijk dat veel meer onderzoek nodig is’ (Morris & Ball 2004).

Er zijn mogelijk ook wel methoden denkbaar die een vervolgonderzoek sterk zouden kunnen verbeteren en vergemakkelijken. Bijvoorbeeld door een camera met slimme soortherkenning-software op de nestingang te richten, met daarbij een egaal lichtgekleurde plaat rondom de opening van de nestholte, zodat alles goed opvalt.

Dame met een afwijkende grote vlek tussen de ogen ©Lucien Calle

Stip op Schildje rechts ©Lucien Calle

Overige observaties

De wespen zijn alleen dagactief. Als het helemaal donker is, is er geen vliegactiviteit meer. Meestal overnachten er twee of drie werksters net buiten de nestingang. Deze reageren alert op verstoring, bv. op schijnen met een zaklamp. Bij het krieken van de dag, als het nog bijna helemaal donker is vliegen de eerste wespen al uit. Veel dieren blijven nog een poos rond de nestingang zwermen waarbij ze rustig heen en weer vliegen, net alsof ze de nestingang even opnieuw moeten inprenten. Vanaf half september zagen we ook mannetjes. Vanaf dat moment nam het aandeel mannetjes uitkruipend via onze keuken sterk toe en zagen we soms ook enkele mannetjes rondhangend rond het nest. Op 26-9 zagen we een copulerend paartje langzaam van de nestopening wegvliegen. Onduidelijk was of ze van binnenuit kwamen of elkaar net buiten hadden gevonden. De koningin vloog en torste daarbij het rechtop hangend mannetje aan haar achterlijfspunt mee. Tenminste tot begin oktober (inleverdatum artikel) waren er veel uitsluipende mannetjes.

Geelpoothoornaar

Op een dag ontdekten we dat er soms ook andere bezoeksters waren gekomen. Deze hadden minder nobele bedoelingen. Enkele Geelpoothoornaars hadden het wespennest ook

ontdekt en probeerden de wespen in de vlucht te onderscheppen. Ze zweefden voor de ingang, net zoals ze dat bij honingbijstallen doen. Dat was een grappig gezicht, omdat de hoornaars veel te langzaam bleken. De Gewone wespen scheerden er langs alle kanten loeihard langs. We hebben geen enkele succesvolle poging gezien. Waarschijnlijk speelt hier in het voordeel van de Gewone wespen dat de ingang tussen takken verscholen zit. De hoornaar kan zich daartussen minder snel bewegen. En als de wespen uit de takken tevoorschijn komen hebben ze al te veel snelheid. Een dergelijke oplossing wordt ook aan imkers geadviseerd, om voor de honingbijkorven beplanting te zetten. Zodat ook daar de hoornaars minder makkelijk de Honingbijen kunnen pakken. De Gewone wesp wordt door veel mensen gehaat, maar wij hebben er plezier mee beleefd en een serie mooie waarnemingen kunnen doen!

Literatuur

Else, G. R. 1975. An additional British breeding record of *Volucella zonaria* Poda (Dipt., Syrphidae) and two records of the species at Mercury Vapour lamps. - Entomologist's Monthly Magazine 111: 184.

Fraser, F. C. 1946. A final report on the breeding of *Volucella* (Dipt., Syrphidae) larvae in a nest of *Vespula vulgaris* L. (Hym. Vespidae). - Entomologist's Monthly Magazine 82: 158-159.

Morris, R. K. A. & S. G. Ball 2004. Sixty years of *Volucella zonaria* (Poda) (Diptera: Syrphidae) in Britain. – British Journal of Entomology & Natural History 17: 217-227.

Samenvatting

Doordat soms uitkruipende insecten in de zomer van 2026 uit een nest van de Gewone wesp ook in onze keuken terecht kwamen, ontdekten we dat het nest ook benut werd door de Stadsreus. Door de uitkruipende Stadsreuzen te merken konden we controleren of de dieren één keer of meerdere keren het nest bezochten. Van de 17 waargenomen stadsreuzen vonden we geen enkel gemerkt dier terug. Verbazingwekkend was het groot aantal Stadsreuzen dat het nest bezocht. Tijdens de uren dat we de nestingang observeerden was het aantal inkruipsters grof geschat 1 per 4 uur, voor de warmere uren van de dag. Over de hele bestaanstijd van het nest zou dat een aantal van ca. 105 Stadsreuzen beteken, een voor ons onvoorstelbaar hoog aantal. Er was geen zichtbare reactie van de wespen op de inkruipende Stadsreuzen. Ook bij testen met bij de nestingang langslopende Geelpoothoornaars merkten we geen reactie van de wespen op. Door volgend jaar een fuik op de nestuitgang te monteren kunnen we hopelijk het aantal uitsluipende Stadsreuzen tellen.

As insects sometimes emerged from a Common Wasp Vespula vulgaris nest and found their way into our kitchen during the summer of 2026, we discovered that the nest was also being utilized by the Hornet Mimic Hoverfly Volucella zonaria. By marking the emerging flies, we were able to determine whether individual insects visited the nest once or multiple times. Of the 17 observed flies, we did not see or recapture a single marked individual. The large number of flies visiting the nest was astonishing. During the hours we monitored the nest entrance, the rate of entry was roughly estimated at one fly every four hours during the warmer parts of the day. Over the entire lifespan of the nest, this would imply a total of approximately 105 flies, a number that seemed unimaginably high to us. The wasps showed no visible reaction to the flies entering the nest. Similarly, we observed no reaction from the wasps during tests involving Yellow-legged Hornets Vespa velutina walking past the nest entrance. By installing a trap at the nest exit next year, we hope to be able to count the number of flies emerging from the nest.